

LES NOTES DE CIRC D'ENRIC-C. RICART. PRESENTACIÓ

Reembres

Ricart al llarg de la seva vida escrigué molt i publicà poc. Es pot dir que el gruix de la producció escrita té un caràcter marcadament privat (les Kodak, la correspondència, especialment amb Ràfols, notes de viatge, etc.). Publicà alguns articles en diverses revistes i periòdics, però la seva producció no és excessivament abundant. Tot aquest material *èdit* i inèdit palesa que si Ricart s'hagués dedicat a la literatura hagués arribat a ser un bon literat. La frescor, l'espontaneïtat i l'expressivitat del seu estil eren eines de ploma ben suficients.

Ricart, tot i que mai es considerà literat, escrigué alguns textos per a la impremta que avui encara resten inèdits. El més important és, sens dubte, les "Memòries", un sucós anecdotari vilanoví i parisenc, l'edició del qual faria més fructífer l'Any Ricart i homenatgeria millor l'artista. Reembres, avui per avui, no està en disposició d'assumir una empresa editorial d'aquesta envergadura, sobretot entenent que és d'altres la competència. Per això es conforma en publicar un text, per volum, menor, però prou inspirat i representatiu de Ricart: "El circ. Notes".

Aquest text, que guarda la Biblioteca-Museu Balaguer, fou transcrit els anys seixanta per Pau Roig Estradé amb mires a la publicació per part del Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer. Aquesta transcripció és el text que s'ofereix amb la deguda conformitat de la Biblioteca-Museu Balaguer.

No s'ha pogut determinar exactament quan Ricart escrigué "El circ. Notes". Tot i amb això, fent cas de la referència a la seva neboda, continguda en el propi text, és ben possible que fos a finals de 1951. Tot i així, sembla ser, almenys en part, un recull de notes anteriors. Són impressions i reflexions sobre un tema força car a Ricart: **el circ**.

L'afecció al circ potser li venia de petit. El circ era un dels pocs records dolços que guardava d'una infantesa marcada per les malalties i les prohibicions; a Ricart no li deixaven ni tocar les bufetes que els demés infants inflaven per la Fira o per la Festa Major. Aquesta idea de l'enyor del circ de l'infància es reforça en les primeres línies del text, descrivint un circ de finals de segle; també en l'únic oli que es coneix sobre el circ pintat per ell.

Ricart hi anava molt al circ, fins i tot de gran, tant a Vilanova i la Geltrú com a Barcelona, i sempre prenia apunts dels artistes que actuaven, uns apunts que després, a casa seva, passava a tinta i acoloria amb aquarel·les. A la Biblioteca-Museu Balaguer es conserva una bona mostra d'aquests dibuixos acolorits fets principalment en la dècada dels quaranta.

Anem, doncs, al circ. Amb Ricart!

Reembres, núm. 2. Any 1993. Pàgs. 31-35.

EL CIRC, NOTES.

Enric C. Ricart

El dijous o el diumenge que ens portaven a veure el circ berenàvem una mica abans de l'hora. Les funcions de circ, quan érem petits, duraven més que les d'ara. Feien intervals de descans: sortia una "écuyère" amb una pancarta que deia "15 minutos de descanso", i es plantava a l'entrada de la pista o bé hi donava un tomb complet. Parlo del circ en lloc tancat, en un teatre. L'escenari era el lloc dels músics. El posar i treure catifes no parava. En els llocs construïts expressament per aquests espectacles, la llotja dels músics era més proporcionada i sense teló de fons. El descans era per a invitar el públic a veure les estables i les gàbies de les feres. El que més ens encuriòsia eren els "artistes" que vigilaven les bèsties i el públic. Es venien fotografies (postals) de les "troupes" representats en l'exercici més arriscat. La serietat dels pallassos en aquests intervals ens decepcionava i els veiem tristíssims, aclaparats pel sol fet de no fer el pallasso. Només feien el ximple si alguna criatura plorava esverada. Els vestits dels artistes eren, això: vestits. Homes i dones per atletes que fossin s'enfundaven la pell a excepció del cap i dels braços amb punt de mitja d'un to rosat inefable. Els muscles quedaven més afinats i la suor no treia elegància a la figura. Les dones totes, portaven uns dessuadors sota l'aixel·la. Això, si era decentet, no feia, però, gaire bonic. El circ, era el "Circo Ecuestre" perquè en totes les representacions hi sortien cavalls. Des de les llotges del primer pis, els lloms dels cavalls es veien exuberants, monumentals; ens semblava que no havia de costar gens mantenir-s'hi a peu dret i el fet que alguns portessin una petita plataforma ens semblava una preocupació exagerada. Els cavalls blancs o clapats es tornaven lluminosos quan voltaven la pista. Voltant-la, les serradures esquitxaven els espectadors de la primera fila. De tant en tant el cavall que voltava amb inclinació de 45 graus tocava amb les potes el tancat de la pista i el cop feia un sec soroll de caixa buida. El color local era el carmesí i la purpurina jugant més o menys amb el blanc. Quina diferència d'aquest circ d'avui, circ d'envelat i de color de catxumbo!

Els malabaristes són els cirurgians de la pista. Fins les bicicletes tenen més d'aparell ortopèdic que no pas de joguina eina. El batí que llueix l'artista quan vigila i actua en la instal·lació dels aparells, forma part de l'atracció. Un artista que fes aquesta feina amb gavardina o guarda-pols el trobaríem de quinta categoria. Els domadors de gossos és la imatge de l'home de món que ha anat a menys. Conserva encara la dignitat del senyor que treu els gossos a passeig per l'"Avenue du Bois" el migdia, però la nostàlgia li ha fet sortir arrugues a la cara i el reuma el deixa un xic encarcerat. La seva senyora, l'ajuda donat-li els cercles i les barreres, i les cadiretes i cada vegada que fa aquest servei ens somriu bondadosament, té l'aire d'haver passejat molt en cotxe de dos cavalls. La "taquillera" del circ és una senyora coixa d'una caiguda de trapezi. Aquell que té el cap enrampat és a conseqüència també d'una caiguda: no es resigna a vendre postals i surt amb els seus germans i fa algun salt atrevidíssim. Tot això és l'inrevés del circ. Als "Augusts" i als clowns sempre

els queda alguna cosa del maquillatge i per molt que es rentin la cara els veiem amb arrugues de màstic. Els vestits dels clowns, llampants com els dels toreros tenen una vida més duradora que els d'aquests (Al fons del bagul i a terra de la pista hi llueix una "entejuela" com si fos una estrelleta caiguda del cel). El graciós que no ho és, és l'ésser més disgraciós que existeixi. Al graciós no li cal aprenentatge: ho és, o bé no ho és. El circ és dels espectacles que més s'han corromput volent-se modernitzar.

Abominem els circs "arrevistats". Abominem l'Speaker que es plantifica a l'entrada de la pista amb el micròfon. Els cantants de tangos. Els Xarlots. Les "animadores".

El primer número de la funció acostuma ésser una atracció dolenteta a càrrec de dos artistes que una hora més tard són boníssims actuant del seu. Els artistes quan no treballen contemplen la funció, Ben diferent dels actors còmics que entre bastidors armen una partida de set-i-mig. La gent de circ: a casa i a fora de casa, no parla de res més que no sigui de circ.

Els barra-fixa s'han d'eixugar sovint les mans. El mocadoret és un dels números de l'atracció. No us farien gràcia tres atletes amb mocador individual. Les foques tenen un defecte: ho fan massa bé, amb massa naturalitat. L'ós també té molta "memòria": si el domador volgués trencar l'ordre dels exercicis la feina fóra per ell. Que un terronet de sucre tingui tanta virtut per a agrair a un os i a un gosset i a un cavall el seu esforç!

Quan hi ha sessió de tarda el que fa de negre sopa emmascarat i deixa el tovalló fet una llàstima.

Les trapezistes quan toquen de peus a terra són un xic “agranotades” i perden tota l’elegància.

Els Perezoff evocaren el circ de 50 anys enrera en una deliciosa escena presentació. Mallot rosa amb “eslip” de setí vermell i serrell d’or i una llaçada i un ample coll-valona també vermell i or. La caracterització era perfecta: alt “tupé” i mostatxos cargolats com dos punts d’interrogant. Ella, opulenta vestia més de bebè que no pas de dona de fer les forces. Els artefactes també exactes: pesos de bola, gran bola que feia rodar pujant-hi de peus. Ell, al pit lluïa una medalla. El mallot era un xic balder. El fagot en mans i en boca de l’August sembla un instrument comestible de pastisseria. La paperina blanca que porta al cap el clown és tota de pa de sucre. L’hindú que fa de fakir impressiona quan apaguen els llums i ell menja foc. Les trapezistes quan baixen del sostre les arrien penjades de la boca i girant fent el “tourniquet”. si per aquesta operació s’han desfermat la volada de la faldilla, aquesta ondula com una flor exuberant amb dos pètals que són les cames. Els japonesos són com les foques. Fan tan rebé els jocs malabars que sembla que no hi hagi ni habilitat ni esforç.

Els japonesos que van més vestits de japonesos és que no ho són. Els ponney son gossos grans o cavalls petits? Són cavallets de pastisseria, de mona de Pasqua amb els seus plomalls i la crinera i cua de cabell d’àngel. Els números amb escales de fusta si aquestes no fossin pintades de blanc no hi donaríem cap importància: foren objectes “massa” casolans, massa coneguts. El terrabastall de les patinadores que roden damunt d’una reduïda plataforma circular de fusta és la millor música d’acompanyament. El japonès que passa per damunt dels espectadors penjat per la cua i dels cabells i amb una bandereta a cada mà és un ninot tan perfecte que fa que no ens esgarrifem. Les “acompanyantes” són els gerros dels rebedors de casa bona. Són generalment uns “adefecis” inútils. L’home que de tres papers de fumar en fa tres papallones voleiedisses, que amb un ventall les fa volar i persegueix i les recull finalment dins el seu barret de copa-alta sembla que no faci res i que no tingui dret a cobrar la setmanada com els altres que tant s’escarrassen. Té l’aire de gandul i de canta “mañanas”. Cada vegada que veiem un domador de lleons creiem que no el veurem mai més perquè a la pròxima sessió un lleó se’l cruspirà de viu en viu. Els nans que volen ajudar als criats que paren la pista i els destorben són uns nans tristíssims i revellits. En el circ com en la indústria els invents es copien. Un bon dia un joglar surt i es fa famós amb un truc personal: Als tres mesos li surten imitadors que ho fan tan bé com ell i àdhuc més bé. Si l’un s’anunciava “Romus” surt l’altre i s’anuncia “Domus”. Jo coneixia un pallasso que pagava els “xistos” a duro i els deia després a la pista. L’elefant de circ és l’animal que pateix més a la pista perquè té por de fer mal i això que camina amb peus de plom. La impressió d’una cella de la cara del clown és una audàcia artística revolucionària com no s’havia fet mai en pintura abans del cubisme.

Un “tocino” de circ amb collaret de flors com una hawaiana i un “taparrabos” blau és senzillament indecent. El color de la seva pell palesa el seu rubor i els ulls la

seva tristesa. Semblen guardioles vivents. Els simis vestits de mariner i de frac vermell si poguessin es menjarien totes les criatures que es riuen d'ells.

Els animals domesticats del circ són la continuació dels animals de les historietes dels contes infantils. És denigrant tant per un pallasso com per un animal ensenyat que aquest faci riure per la seva indumentària. Els animals que generalment es presenten més tal com són (a part -és clar- dels ferotges engabiats) són els ossos i les foques: una simple anella-morrió i prou. L'home-serpent viatge sense bitllet: va facturat com fardell a g.v. Fora del circ, els que es coneixen més com a tipus de circ són els que no actuen a la pista. El propietari porta unes armilles imposants, cadenes de rellotge i un barret de cow-boy autèntic. A al sortida es plantifica a la porta amb un cigar com d'aquí a allà baix.

Una neboteta meva (Eva Ricart) -dos anys i mig- va veure un elefant que anunciava un circ. "Mamà -va dir- miri, miri, quina bèstia de pell de "manguera"..." Exacte l'elefant sense els vistosos atuells dels Maharajàs semblen tant mateix de cautxú. el circ dóna dinasties de gent de circ. El pares i els avis havien actuat també a la pista. L'artista de circ neix, creix i mor a la pista. Als set anys, quan ve de l'escola fa una hora d'exercici i contorsions abans de dinar. Quan plega a les 6 de l'escola, l'espera de nou la pista. Són les criatures que més aprofiten el temps. Un braç o una cama trencada se'ls cura com per art d'encantament. Són de goma les criatures de circ: El que més aviat aprenen és la ganyota somriure de salutació i agraïment.

